

vekiwa eka tikhontheni leti funghiweke, naswona mpimo lowutsongo wa tikhemikali leti nga ni khombo ti fanele wu tsariwa hi mfanelo.

Tisilindara ta Gasi

Munyiki wa vukorhokeri u susa xikan'we kan'we tisilindara leti nga tirhiki ta gasi ku suka emutini na ku tiyisisa leswaku tisilindara ti cukumetiwa ku ya hi nawu lowu lavekaka, ku sivela ku tlhela ti tirhisiwa swi nga languteriwangi.

Mapfhumba ya nkarhi lowu taka

- **Ku cukumetiwa ka MAFURHA yo sweka**
Palamende yi le tirhaneni na ku kuma tikhontheni to rhisayikila ta mafurha lama tirhisiweke yo sweka leti nga ta cinca mafurha lama nga cukumetiwa yo sweka ku ya eka dizele. Ntolovelo wo cukumeta mafurha yo sweka eka direyini ya mati ya mpfula a wu amukeleki
- **Ku susiwa thyaka ra maphepha na ku rhisayikila**
Palamende yi le ku kumeni ka munyiki wa vukorhokeri lontshwa ku susa thyaka ra maphepha leswaku ri rhisayikiliwa. Tihofisi hinkwato ePalamende ti ta nyikiwa makhadibokisi ya thyaka ra maphepha ku hlengetelela eka wona thyaka ra maphepha. Mabokisi lawa ya ta halatiwa vhiki rin'wana na rin'wana.

Goza rin'wana na rin'wana ro hlayisa mbango, ku hlayisa eneji na ku hunguta thyaka ri na nkoka. Lebyi i vutihlamuleri bya rixaka bya vaakatiko hinkwavo va Afrika Dzonga, ku katsa na Swirho na vatirhi va Palamende hinkwavo ku hlayisa mbango ku endlelala vanhu lava ha kulaka na ku seketela ndhavuko wo hluvukisa ku yisa emahlweni.

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services
INSPIRED BY PEOPLE

www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000
Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Palamende
yi nyika mpfumelelo...

Palamende ya Afrika Dzonga yi endlile Pholisi ya Malawulelo ya Thyaka, tanihi xirho xa pulani leyi landzelerisekaka yo lawula vuhlayiseki na matirhelo lawanene emitirhweni.

Vumbiwa ri vula leswaku vanhu va Afrika Dzonga va na mfanelo yo tshama eka mbangu lowu nga vavisiki rihanyu kumbe vutomi bya vona. Leswi swi katsa ku sirhelela ka mbango hi milawu leyi twisisekaka na magoza man'wana ku sivela thyakiso na nhlakato wa mbango, ku tlakusa nhlaysi, na ku sirhelela nhluvukiso wa mbango nkarhi wo leha. Hi nga tlherisela endzhaku swinwána swa ku onhaka loku pulanete ya hina yi veke na kona loko hinkwerhu hi nga teka goza ro endla ku hambana.

Palamende yi tibohile ku tiyisisa rihanyu na nhlaysiseko wa Swirho na vatirhi va Palamende hinkwavo na vanhu hinkwavo lava tirhaka kona na lava ngenaka eka muti lowu swi ri enawini. Nhlango wu tiyimiserile ku hlayisa muti wa Palamende eka xiyimo xa kahle na ku endla vuhlayiseki na rihanyu lerinene entirhweni, na ku lawula nxungeto lowu nga tshukaka wu va kona eka mbango entirhweni.

NTIRHO na vutihlamuleri bya Palamende eka nhlaysi wa mbango

Milawu, tanihi Nawu wa Rihanyu na Vuhlayiseki (OHSA) wu sindzisa Palamende ku nyika na ku hlayisa tanihilaha swi kotekaka hakona, etirhweni laha ku nga na vuhlayiseki na ku pfumala makhombo na mixungeto eka rihanyu ra vatirhi. Ku languteriwa leswaku vatirhi va tirhisana na muthori ku tiyisisa leswaku swilaveko swa nawu swa fikeleriwa. Palamende yi na vutihlamuleri ku tumbuluxa vulemukisi exikarhi ka vatirhi va yona hinkwavo hi mayelana na nkoka wo hlayisa mbango na Xiavi xa vafuni na vutihlamuleri.

Magoza na maendlelo

Palamende yi tumbuluxile pulani yo landzeleriseka yo lawula vuhlayiseki na matirhelo lawanene emitirhweni, ku katsa na ku tumbuluxiwa ka Pholisi ya Malawulelo ya Thyaka.

Xikongomelokulu xa pholisi leyi i ku nyika rimba ro ringananisa, ro fikeleleka, nyika vukorhokeri bya karhi wo leha eka vatirhi hinkwavo, na vanhu ntsena lava nga emutini wa Palamende. Pholisi yi kongomisa eka ku

tiyisisa macukumetelo yo hlayiseka ya swilo swa thaka ku hunguta tshakiso, ku ndlandlamuxa ku rhisayikila, na ku tiyisisa leswaku tshaka leri humaka Palamende ri khomiwa ku ya hi swipimelo leswi kumekaka eka yona.

Ku hlayisa eneji

Palamende yi kondletela ku tirhisiwa ka tindhlulupu to hlayisa eneji hi xikongomelo xo hunguta nthyakiso, hlayisa eneji no xaveka. Tibalibu to hlayisa eneji ti tirhisiwa ku lumeka eka tindhawu ta vanhu hinkwato na tiphaseji ta Palamende.

Malawulelo ya tshyaka

"Thyaka" swi vula nchumu wun'wana na wun'wana hambani gasi, xihalaki kumbe xityi kumbe pfangano wa swona, leri hi nkarhi wo karhi lowu hlawuriweke hi Holobye wa Rixaka wa Timhaka ta Mbango na Vupfumba hi ku tivisa eka Gazete ya Mfumo..

Malawulelo ya thyaka ra switiyi

- **Thyaka ro oma**
Tshyaka ro Oma ri hlengeletiwa siku na ri siku hi tibege to vonikela ta pulasitiki na hi tikhontheni ku suka eka tindhawu hinkwato naswona tiyisiwa eka ndhawu leyi pfumeleriweke yo khoma thyaka.
- **Thyaka ra swa Vutshunguri**
Tshyaka ra swa vutshunguri ri vekiwa eka tikhotheyina ta pulasitiki na xitandadi (xitshopana) na ku susiwa hi munyiki wa vukorhokeri loyi a kontirakiwaka karhi hinkwavo, kumbe loko a laveka.
- **Thyaka ra Gezi**
Hinkwato timboni ta gezi leti nga ha tirhiki ti tekiwa ti yisiwa eka nchumu wo sila ku ya herisiwa kahle.
- **Thyaka ro tsakama**
Tshyaka ro tsakama ri vekiwa eka tikhontheni/tibini ta thyaka leti funghiweke ta xitandadi naswona ri susiwa nkarhi hinkwavo.

Thyaka ra tikhemikali

Tikhemikali ti vekiwa eka ndhawu leyi khiyiwaka yo veka tikhemikali ku sivela ku tirhisiwa handle ka mpfumelelo. Tikhemikali hinkwato ti fanele ku